

مطالعه پدیدارشناختی زمینه‌های اجتماعی مؤثر بر مدیریت بدن بانوان جوان در آستانه ازدواج

فاطمه اکبرزاده^۱

مجیدرضا کریمی^۲

کرامت‌الله راسخ^۳

[10.22034/ssys.2023.2446.2763](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2446.2763)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۵/۰۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۵/۲۳

تحقیق حاضر باهدف مطالعه پدیدارشناختی زمینه‌های اجتماعی مؤثر بر مدیریت بدن بانوان جوان در آستانه ازدواج طراحی و اجرا گردید. تحقیق حاضر ازجمله تحقیقات کیفی بود که به‌صورت میدانی اجرایی گردید. روش کیفی مورد استفاده در تحقیق حاضر از نوع پدیدارشناسی بود. مشارکت‌کنندگان در تحقیق شامل بانوان جوان در آستانه ازدواج شهر شیراز بودند. مشارکت‌کنندگان در این پژوهش با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند و با رویکرد انتخاب نمونه‌گیری همگون و درعین‌حال با رعایت حداکثر تنوع نمونه‌گیری شدند. این مسئله تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. درنهایت ۱۵ مصاحبه انجام گردید. ابزار گردآوری اطلاعات در تحقیق حاضر مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از تحلیل موضوعی استفاده گردید.

نتایج نشان داد که ۶ مضمون اصلی و ۴۴ مضمون فرعی وجود دارد. با توجه به نتایج تحقیق حاضر عوامل اجتماعی مؤثر بر مدیریت بدن بانوان جوان در آستانه ازدواج در ۶ بخش سبک زندگی، مدگرایی، مقبولیت اجتماعی، شغل، نقش‌ها و طبقه اجتماعی و تحصیلات قابل دسته‌بندی هستند.

واژگان کلیدی: مدیریت بدن، مسائل اجتماعی، بانوان جوان و ازدواج.

^۱ دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، واحد جهرم، دانشگاه آزاد اسلامی، جهرم، ایران

^۲ استادیار جامعه‌شناسی، واحد جهرم، دانشگاه آزاد اسلامی، جهرم، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Majidrezakarimi1995@gmail.com

^۳ دانشیار جامعه‌شناسی، واحد جهرم، دانشگاه آزاد اسلامی، جهرم، ایران

مقدمه

جنسیت به عنوان یک حوزه پژوهشی در جامعه‌شناسی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، چون زنان نیمی از نیروی انسانی را تشکیل می‌دهند و نقش مؤثری در توسعه هر جامعه ایفا می‌کنند (خواجانه‌نوری و کوچانی، ۲۰۲۱: ۱۳۶). اهمیت مسائل جنسیتی سبب گردیده است تا مقوله‌ای از جمله مدیریت بدن به عنوان یک مسئله مهم در محیط‌های اجتماعی درک گردد (ریلی و همکاران، ۲۰۰۸: ۲۴). استفاده از بدن به عنوان کالا مفهومی است که بورديو در نظریات خود از آن بهره می‌جوید و با طرح مفهوم سلیقه/ذائقه، معتقد است که ذائقه مصرف را جهت‌دهی می‌کند. بورديو معتقد است که گروه‌های خاص به‌ویژه طبقات اجتماعی-اقتصادی از میان انواع کالاهای مصرفی، روش لباس پوشیدن، غذا خوردن و آرایش کردن و ... انتخاب‌های انجام می‌دهند تا سبک و روش زندگی خود را از سایرین متمایز کنند. بر این اساس افراد می‌کوشند تا بر اساس سرمایه فرهنگی خودبین خودشان با دیگران تمایز قائل شوند. در نتیجه سرمایه فرهنگی سبب گرایش افراد به سبک‌های زندگی خاص می‌شود. منظور از مدیریت بدن، انجام تغییراتی در سبک روزمره زندگی، در عادات فردی و اجتماعی و ... می‌باشد. مورد اهمیت قرارداد بدن و توجه به آراستگی و زیبایی ظاهری، ازجمله رفتارهای است که در جامعه برای تعامل بیشتر (ایجاد ارتباط مؤثرتر)، نمایش دادن خود و یا به دست آوردن محبوبیت در میان افراد (ایجاد مقبولیت جسمانی) رایج شده است (کیان‌پور، ۲۰۲۱: ۱۱۹).

لاغری، یکی از مسائلی است که سبب گردیده تا مدیریت بدن بیش از پیش از سوی زنان دنبال گردد (عبدالحسینی و حقیقتیان، ۲۰۱۸: ۱۰). به نظر می‌رسد که به تدریج لاغری، پیش‌نیاز بدن زیبا به شمار می‌رود و بدن لاغر بر بدن فربه و چاق رجحان می‌یابد. بسیاری از دختران برای رسیدن به احساس رضایت از بدن و تصور بدنی مثبت از خود، سعی در مدیریت بر بدن‌هایشان دارند، اما در این مسیر دچار عوارض جانبی فراوانی می‌شوند- زیرا بیشتر اقدام‌ها بدون مشورت با پزشک است (خواجانه‌نوری و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۴). سوالاگانت (۲۰۱۶) نیز در پژوهش‌های خود مشخص نمود که پژوهش در حوزه مدیریت بدن باید به صورت بومی و با توجه به شرایط فرهنگی هر کشور انجام گردد. مدیریت بدن همواره از سوی بانوان به صورت جدی‌تری دنبال می‌شده است (رینالدی و همکاران، ۲۰۱۶: ۱۲). گروه‌های مختلفی از بانوان جوان درگیر مدیریت بدن می‌باشند و این مسئله را به عنوان یک بحث مهم در سبک زندگی خود مدنظر قرار داده‌اند (مارکولا و همکاران، ۲۰۰۸: ۳؛ کوان، ۲۰۱۰: ۱۴۵؛ ویگینز، ۲۰۰۸: ۲۵).

پژوهش اصغرپور و همکاران (۱۳۹۲) با عنوان «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر مدیریت بدن دختران نوجوان شهرستان مشهد» حکایت از میزان بالای توجه دختران به بدن خود دارد. بین متغیرهای اعمال مدیریت بدن و متغیرهای دین‌داری، سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی، پایگاه اجتماعی و اقتصادی، هویت فردی، تأثیرگذاری دوستان صمیمی، مصرف‌گرایی، استفاده از رسانه‌ها و جلب توجه جنس مخالف رابطه وجود دارد. براساس رگرسیون چندگانه، چهار متغیر دین‌داری، جلب توجه جنس مخالف، مصرف‌گرایی و استفاده از رسانه‌ها که به ترتیب وارد معادله شدند، در مجموع ۴/۴۰ درصد از واریانس متغیر مدیریت بدن را تبیین کردند. همچنین، پژوهش‌های خواجانه‌نوری و همکاران

مطالعه پدیدارشناختی زمینه‌های اجتماعی مؤثر بر مدیریت بدن بانوان جوان در آستانه ازدواج

(۱۳۹۰)، مارکولا (۲۰۰۷)، دیگیاسومو و همکاران (۲۰۱۸)، مالسون و همکاران (۲۰۰۹) و اسمیت و هولم (۲۰۱۰) نشان‌دهنده آن است که اعمال مدیریتی و اصلاحی در مورد بدن در میان طبقات پایین بیشتر از طبقات متوسط رخ می‌دهد. این وضعیت نشان از این واقعیت دارد که بدن پدیده‌ای اجتماعی-فرهنگی و تاریخی است (مالسون و همکاران، ۲۰۰۹: ۳۳۲). طبقات پایین جامعه به واسطه وجود مشکلات مالی در برخی گروه‌ها در تلاش هستند تا با مدیریت بدن برخی کاستی‌های ماهیتی موجود در این طبقه را کمرنگ‌تر نمایند (قاضی و همکاران، ۲۰۲۱: ۳۲۶). همچنین طبقات پایین اجتماعی به واسطه مدیرین بدن در جستجو بهبود هویت فردی و حضور اجتماعی مطلوب‌تر می‌باشند (لین و راوال، ۲۰۲۰: ۹۸).

مدیریت بدن در میان بانوان جوان از اهمیت بالایی برخوردار می‌باشد و از مسائل مهم در حوزه جامعه‌شناسی است که موردتوجه پژوهشگران مختلفی قرار گرفته است. گروه‌های مختلفی از بانوان جوان درگیر مدیریت بدن می‌باشند و این مسئله را به‌عنوان یک بحث مهم در سبک زندگی خود مدنظر قرار داده‌اند (مارکولا و همکاران، ۲۰۰۸: ۳؛ کوان، ۲۰۱۰: ۱۴۵؛ ویگینز، ۲۰۰۸: ۲۵). سوالاگانت (۲۰۱۶) نیز در پژوهش‌های خود مشخص نمود که پژوهش در حوزه مدیریت بدن ضروری می‌باشد. عبدالحسینی و حقیقتیان (۲۰۱۸) نیز دریافتند که توجه به مدیریت بدن به‌عنوان یک مسئله امروزه در میان گروه‌های مختلفی از جمله بانوان کاملاً مشهود می‌باشد. به‌صورت کلی می‌تواند اعلام داشت که مدیریت بدن به‌عنوان یک مسئله مهم و غیرقابل‌انکار در میان برخی گروه‌ها به‌ویژه در میان بانوان جوان به‌صورت جدی دنبال گردیده است. کنترل و دستکاری بدن با منظور دست‌یابی به مهارت‌های بدنی و فنی لازم جهت ارتباط مؤثر، افزایش ضریب نفوذ کلامی و افزایش اثرگذاری از طریق زبان بدن و... شیوه‌ای است که امروزه در جامعه ایران بسط و گسترش یافته است. اگرچه تحقیقاتی در حوزه مدیریت بدن انجام شده است، اما فرایندهای زمانی سبب می‌گردد تا ماهیت مسائل اجتماعی درگیر در زمینه مدیریت بدن بانوان جوان از اهمیت بیشتری برخوردار شود؛ به‌صورتی که نیاز است تا با مطالعات عینی، شرایطی جهت بهبود و ایده‌آل‌سازی مدیریت بدن بانوان جوان در کشور ایران به‌خصوص شهر شیراز درک گردد. ابهام در مسیر شناسایی بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر مدیریت بدن بانوان جوان سبب گردیده است تا امروزه نتوان از فنون علمی سعی در شناسایی عوامل اجتماعی مؤثر بر مدیریت بدن بانوان جوان داشت. این مسئله منجر به خلأ تحقیقاتی شده که روند بهبود مدیریت بدن با توجه به الگوها و هنجارهای موجود را تحت شعاع قرار داده است. از طرفی، نبود مطالعات جامع در این زمینه سبب گردیده است تا دغدغه کافی و لازم در جهت توجه به مسائل مربوط به مدیریت بدن در میان بانوان جوان شکل نگیرد. لذا تحقیق حاضر سعی در پاسخ به این سؤال دارد:

زمینه‌های اجتماعی مؤثر بر مدیریت بدن بانوان جوان در آستانه ازدواج چیست؟

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر ازجمله تحقیقات کیفی بود که به‌صورت میدانی اجرایی گردید. روش کیفی مورد استفاده در این تحقیق از نوع پدیدارشناسی است. پدیدارشناسی به بررسی تجربیات واقعی افراد می‌پردازد و اعتقاد بر این است

که در این تجربیات، جوهره‌هایی وجود دارند که قابل فهم و بررسی هستند. مشارکت‌کنندگان در تحقیق حاضر بانوان جوان شهر شیراز بودند. مشارکت‌کنندگان در این پژوهش با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند با رویکرد همگون و درعین حال با رعایت حداکثر تنوع انتخاب شدند. این مسئله تا رسیدن به اشباع نظری شکل گرفت. درنهایت تعداد ۱۵ مصاحبه انجام گردید.

ابزار گردآوری اطلاعات در تحقیق حاضر مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود. مصاحبه نیمه‌ساختاریافته، یکی از معمول‌ترین انواع مصاحبه است که در تحقیقات کیفی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این مصاحبه بین دو حد نهایی ساختاریافته و بدون ساختار قرار می‌گیرد که گاهی به آن «مصاحبه عمیق» هم می‌گویند که در آن از تمام پاسخگوها سؤال‌های مشابهی پرسیده می‌شود، اما آن‌ها آزادند که پاسخ خود را به هر طریقی که مایل‌اند، ارائه دهند. در این مورد مسئولیت رمزگشایی پاسخ‌ها و طبقه‌بندی آن‌ها بر عهده پژوهشگر است. در پژوهش حاضر جهت بررسی روایی از قابلیت باورپذیری (اعتبار)، انتقال‌پذیری و تأیید پذیری استفاده گردید. بدین منظور محقق به منظور بررسی قابلیت باورپذیری از تأیید فرایند پژوهش توسط هشت متخصص و همچنین استفاده از دو کدگذار جهت کدگذاری چند نمونه مصاحبه برای کسب اطمینان از یکسانی دیدگاه کدگذاران استفاده گردید. همچنین به منظور بررسی انتقال‌پذیری، سه متخصص که در پژوهش مشارکت نداشتند در مورد یافته‌های پژوهش مورد مشورت قرار گرفتند. همچنین برای بررسی قابلیت تأییدپذیری از ثبت و ضبط تمامی مصاحبه‌ها و بررسی آنان در زمان‌های مورد نیاز استفاده گردید. به منظور بررسی پایایی، از کمیته‌های تخصصی بهره‌گیری شد؛ بدین صورت که از اعضای این کمیته تخصصی برای کدگذاری موازی برخی مصاحبه‌ها و همچنین ارزیابی برنامه‌های مربوط به مصاحبه‌ها استفاده گردید. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی، از تحلیل موضوعی بهره‌گیری شد که از کارآمدترین روش‌های تحلیل داده‌های کیفی به‌ویژه در پژوهش‌های پدیدارشناختی است. طی انجام این تحلیل، مضمون‌های فرعی اصلی در مورد اهداف تحقیق شناسایی شد.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی مربوط به مشارکت‌کنندگان تحقیق حاضر در جدول ۱ به نمایش گذاشته شده است:

جدول ۱: ویژگی مشارکت‌کنندگان

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی	گروه‌ها	فراوانی	درصد
سطح تحصیلات	کارشناسی و بالاتر	۷	۴۶/۷
	کاردانی و کارشناسی	۵	۳۳/۳
	دیپلم و پایین‌تر	۳	۲۰/۰
رده سنی	زیر ۲۰ سال	۲	۱۳/۳
	۲۰-۳۰ سال	۶	۴۰/۰

مطالعه پدیدارشناختی زمینه‌های اجتماعی مؤثر بر مدیریت بدن بانوان جوان در آستانه ازدواج

۴۶/۷	۷	بالای ۳۰ سال
------	---	--------------

همچنین، از میان نمونه‌های پژوهش افراد دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر با ۴۶/۷ درصد بیشترین تعداد را دارا می‌باشند. نتایج توصیفی نشان داد که افراد بارده سنی بالای ۳۰ سال با ۴۶/۷ درصد بیشترین فراوانی را داشتند. طی این پژوهش ۶ مضمون اصلی و ۴۴ مضمون فرعی استخراج گردید که در ادامه تبیین می‌شود:

مضمون اصلی اول: تحصیلات

تحصیلات، نقش مهمی در نگرش، رفتارها و سبک زندگی افراد دارد. این مسئله می‌تواند تعیین‌کننده مدیریت بدن بانوان جوان باشد. در این تحقیق ۶ مضمون فرعی شامل وضعیت سطح تحصیلات، وضعیت رشته تحصیلی، کیفیت دانشگاه محل تحصیل، وضعیت تحصیلاتی اعضای خانواده، وضعیت تحصیلاتی دوستان و وضعیت تعاملات دانشگاهی فرد مشخص گردیدند.

مشارکت‌کننده شماره ۴: "جو تحصیلی و گروهی که توی آن قرار داشتم، خیلی روی من تأثیرگذار داشت. این جو می‌تواند نقش مهمی در تصمیم‌گیری شما در خصوص خودتان شود. به نظرم جو و گروه تحصیلی که در آن قرار دارم یک شاخص و عامل مهم در مدیریت بدن بانوان جوان می‌باشد. شما دقت کنید که در دانشگاه‌ها به طبع افراد تغییراتی را انجام می‌دهند. لذا این مسئله بر شاخص مدیریت زبان بدن هم تأثیرگذار باشد. به نظرم تحصیلات و محیط تحصیلی فرد به صورت جدی می‌تواند نقش مهم و اساسی بر شرایط فرد در خصوص مدیریت زبان بدن داشته باشد."

مضمون اصلی دوم: نقش‌ها و طبقه اجتماعی

نقش‌ها و طبقه اجتماعی می‌تواند بر رفتارهای بانوان جوان در زمینه مدیریت بدن خود تأثیرگذار باشند. این مسئله نشان می‌دهد که نقش‌ها و طبقه اجتماعی به عنوان یک عامل مهم در این حوزه می‌تواند نقش داشته باشد. در این تحقیق ۸ مضمون فرعی شامل جایگاه اجتماعی فرد، محبوبیت اجتماعی فرد، وضعیت تعاملات اجتماعی فرد، شناخت فرد از طبقه اجتماعی خود، اهداف و ارزش‌های موجود در طبقه اجتماعی فرد، وضعیت پایگاه اجتماعی-اقتصادی فرد، رقابت‌پذیری فرد با محیط و طبقه اجتماعی خود و پذیرش عمومی فرد در گروه‌های اجتماعی مشخص گردیدند.

مشارکت‌کننده شماره ۵: "همه ما به طبع در گروه‌های اجتماعی حضور داریم و هر فردی برحسب شرایط و ویژگی‌های خود در یک گروه‌هایی مشغول به فعالیت می‌باشد. این گروه‌ها و شرایط آن می‌تواند تأثیرگذار بر مسائل اجتماعی افراد باشد و نگرش و رفتارهای آنان را تحت شعاع قرار دهد. من خودم در گروه‌های مختلف اجتماعی حضورداشته‌ام که آن گروه سبب گردیده است تا من توجه بیشتری به مدیریت بدن داشته باشم. به عبارتی، در مورد خودم این مسئله را بگم که طبقه و نقش اجتماعی توانسته است تا من مدیریت زبان بدن را به صورت مناسب و مطلوب‌تری پیاده‌سازی کنم. به نظرم طبقه اجتماعی می‌تواند مسیری در بانوان جوان در جهت ایجاد و پیاده‌سازی مدیریت بدن داشته باشد."

مضمون اصلی سوم: شغل

در این تحقیق ۷ مضمون فرعی شامل ماهیت شغل فرد، امنیت شغلی فرد، تعاملات اجتماعی فرد در محیط شغلی، میزان فعالیت‌های مشارکتی فرد در محیط شغلی، استرس ناشی از شغل، جایگاه شغلی فرد و وجود ارزش‌های اجتماعی در محیط شغلی مشخص گردیدند.

مشارکت‌کننده شماره ۴: "شغل و محیط پیرامون آن یکی از مسائل مهم و تأثیرگذار بر هر فردی می‌باشد. برای خود من محیط شغلی بسیار تأثیرگذار بود و به‌عنوان مثال مدیریت بدن در من به‌واسطه حضور در محیط شغلی شکل گرفت. به نظرم من محیط شغلی چون همیشه باهاش در ارتباط هستیم و به‌نوعی در کنار محیط زندگی؛ بیشتر از هرزمانی در محیط شغلی می‌باشیم می‌تواند سبب تأثیرگذاری بر نحوه رفتار و عملکرد فرد در خصوص مدیریت بدن باشد. شما دقت کنید یک فرد بیشتر از اینکه در محیط زندگی خود باشد، در محیط شغلی حضور دارد. حال این محیط شغلی می‌تواند سبب ایجاد خیلی رفتار در وی شود. جایگاه فرد در شغل و اون ارزش‌هایی که در شغل وجود دارد می‌تواند در این زمینه تأثیرات جدی را بر جای گذارد."

مضمون اصلی چهارم: مقبولیت اجتماعی

مقبولیت اجتماعی می‌تواند سبب ایجاد نقش‌های فردی و گروهی در جوامع گردد. همچنین مقبولیت اجتماعی رفتارها و نگرش‌های بانوان جوان در مورد مدیریت بدن را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در این تحقیق ۷ مضمون فرعی شامل احترام اجتماعی فرد، اعتبار فرد در اجتماع، ارزش‌آفرین بودن در جامعه، هویت اجتماعی فرد، پذیرش پیشنهادها فرد در اجتماع، میزان نفوذ فرد بر محیط اجتماعی خود و وضعیت پذیرش در گروه‌های همسالان مشخص گردیدند.

مشارکت‌کننده شماره ۱۳: "مقبولیت اجتماعی می‌تواند مثل یک شمشیر دو لبه عمل نماید و حضورش یک فوایدی را ایجاد کند و نبودش هم منجر به ایجاد خلأ شود، اما همین مقبولیت اجتماعی و برخی مسائل مربوط به آن ازجمله نفوذ و قدرت فرد در گروه‌های اجتماعی و پذیرش فرد توسط دیگران می‌تواند تأثیرگذار باشد بر نحوه رفتار و عملکرد فرد در خصوص مدیریت بدن. به نظرم مقبولیت اجتماعی می‌تواند نقش مهمی در این زمینه داشته باشد."

مضمون اصلی پنجم: مدگرایی

مدگرایی، یکی از شاخص‌های مهم اجتماعی در جهت ایجاد مدیریت بدن در میان بانوان جوان می‌باشد. در این تحقیق ۵ مضمون فرعی شامل همگام بودن فرد با جامعه، تطابق پوشش فرد با هنجارهای جامعه، میزان مدگرایی گروه‌های اجتماعی پیرامون فرد، وضعیت فرهنگ مدیریت مدگرایی در فرد و وضعیت تابعیت از مد در ابعاد پوششی و آرایشی مشخص گردیدند.

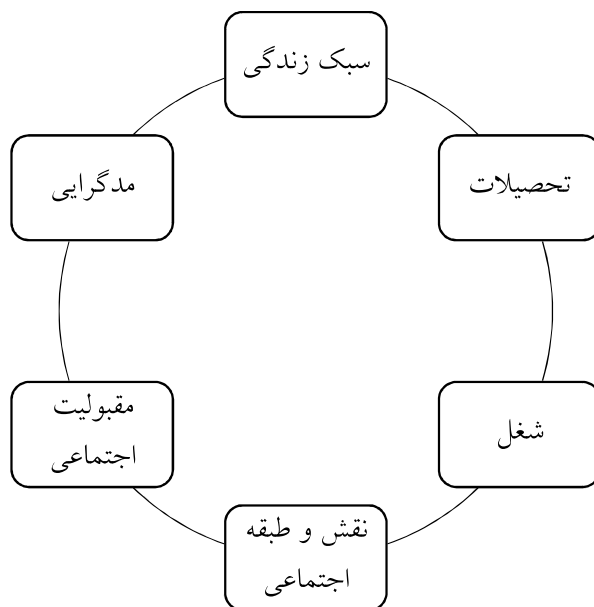
مشارکت‌کننده شماره ۲: "امروزه مدگرایی یک عامل بدون شک مهم و کلیدی در مدیریت بدن بانوان جوان است. من خودم زمانی به مدیریت بدن ام بیش از اندازه توجه داشتم که دیدم این مسئله به عنوان یک مد در جامعه مشخص شده است و من نیز چون مدگرا بودم، به طور حتم به مدیریت بدن کشانده می‌شدم که این مسئله نیز رخ داد."

مضمون اصلی ششم: سبک زندگی

مطالعه پدیدارشناختی زمینه‌های اجتماعی مؤثر بر مدیریت بدن بانوان جوان در آستانه ازدواج

سبک زندگی می‌تواند عاملی مهم و کلیدی در جهت شکل‌گیری مدیریت بدن در میان بانوان جوان باشد. در این تحقیق ۱۱ مضمون فرعی شامل اجتماعی بودن فرد در محیط زندگی، کیفیت انجام فعالیت‌های اجتماعی روزمره فرد در زندگی، کیفیت حضور در مکان‌ها و گروه‌های اجتماعی فرد، وضعیت سلامت اجتماعی فرد، پیگیری مسائل رسانه‌ای و مجازی از سوی فرد، وضعیت حمایت اجتماعی خانواده از فرد، وضعیت فشار اجتماعی موجود بر فرد، وضعیت رفتار اجتماعی مطلوب در فرد، باورهای دینی محیط پیرامون اجتماعی فرد، میزان فعالیت‌های مجازی فرد و نحوه گذراندن اوقات فراغت مشخص گردیدند.

مشارکت‌کننده شماره ۱۰: "شما دقت کنید مدیریت بدن در میان افراد ناشی از سبک زندگی آنان است. اگرچه عوامل مختلفی می‌تواند تأثیرگذار باشد، اما مدیریت بدن تا حد زیادی ناشی از سبک زندگی می‌باشد. ببایم کمی واقع‌بین باشیم. بانوانی که مدیریت بدن برایشان مهم می‌باشد از جمله خود من، سبک‌های زندگی شبیه به یکدیگر داریم." نتایج نشان داد که ۶ مضمون اصلی و ۴۴ مضمون فرعی وجود دارد. با توجه به نتایج تحقیق حاضر عوامل اجتماعی مؤثر بر مدیریت بدن بانوان جوان در ۶ بخش شامل سبک زندگی، مدگرایی، مقبولیت اجتماعی، شغل، نقش و طبقه اجتماعی و تحصیلات مشخص گردید. شکل ۱ عوامل اجتماعی مؤثر بر مدیریت بدن بانوان جوان را نشان می‌دهد:

شکل ۱: عوامل اجتماعی مؤثر بر مدیریت بدن بانوان جوان

بحث و نتیجه‌گیری

جذابیت جسمانی ازجمله موضوعاتی است که در دوران مدرن استانداردهای جدیدی پیدا کرده و از عوامل شکل‌دهنده روابط افراد محسوب می‌شود؛ به‌طوری‌که مدیریت بدن در دوران مدرن اهمیت بیشتری یافته و رفتارهای گوناگون بهداشتی نظیر بدنسازی، رژیم‌های غذایی، تجهیزات ورزشی و آرایشی مختلف در دوره جدید با تحولات جهانی‌شدن به مسئله بدن توجه بسیاری نموده و عواملی ازجمله پیشرفت برای مراقبت از بدن پدیدار شده است. جای تردید نیست که در بیشتر جوامع، بانوان جوان در مقایسه با مردان نسبت به وضعیت زیبایی و ظاهر خود و آنچه به چشم می‌آید دقت نظر بیشتری دارند و حساسیت و توجه بیشتری نشان می‌دهند. این توجه وافر ایشان را و می‌کند تا رفتارهایی گاه افراطی را به‌منظور مطابقت‌دادن ویژگی‌های بدن خود با الگوهای فرهنگی زیبایی چهره و اندام که در رسانه‌های جمعی و عوامل تبلیغاتی صنعت زیبایی تبلیغ می‌شود، اتخاذ کنند که بعضاً تبعات سوئی به بار می‌آورد؛ تصویری که بانوان جوان از خود در ذهن دارند تا چه حد بر احساس رضایتمندی بانوان جوان از خویش و در نهایت بر سلامت روانی و جسمانی بانوان جوان و بر نحوه درک و ارتباطشان با بدن‌هایشان تأثیر می‌گذارد. این مسئله سبب گردیده است تا تحقیق حاضر با هدف واکاوی پدیدارشناختی عوامل اجتماعی مؤثر بر مدیریت بدن بانوان جوان طراحی و اجرا گردد.

نتایج نشان داد که ۶ مضمون اصلی و ۴۴ مضمون فرعی وجود دارد. عوامل اجتماعی مؤثر بر مدیریت بدن بانوان جوان در ۶ بخش شامل سبک زندگی، مدگرایی، مقبولیت اجتماعی، شغل، نقش‌ها و طبقه اجتماعی و تحصیلات مشخص گردید. مارکولا (۲۰۰۷)، دیگیاسومو و همکاران (۲۰۱۸) و مالسون و همکاران (۲۰۰۹) اشاره داشتند که مدیریت بدن به‌صورت تخصصی و منطقه‌ای باید موردپژوهش قرار گیرد. اصغریپور و همکاران (۱۳۹۲) نیز دریافتند که بین متغیرهای اعمال مدیریت بدن و متغیرهای دین‌داری، سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی، پایگاه اجتماعی و اقتصادی، هویت فردی، تأثیرگذاری دوستان صمیمی، مصرف‌گرایی، استفاده از رسانه‌ها و جلب‌توجه جنس مخالف رابطه وجود دارد. به نظر می‌رسد عوامل مختلفی ازجمله سبک زندگی، مدگرایی، مقبولیت اجتماعی، مسائل شغلی، نقش‌ها و طبقه اجتماعی و مسائل تحصیلی به‌واسطه ایجاد و ساختن محیط اجتماعی افراد می‌تواند سبب تأثیرگذاری بر رفتارها و نگرش‌های افراد ازجمله مدیریت بدن در میان بانوان جوان گردد. بدون شک، توجه به عوامل سبک زندگی، مدگرایی، مقبولیت اجتماعی، مسائل شغلی، نقش‌ها و طبقه اجتماعی و مسائل تحصیلی به‌واسطه بسترسازی اجتماعی در میان بانوان جوان می‌تواند موجب ایجاد رویه‌های جدی در جهت تصمیم‌گیری بانوان جوان در زمینه مدیریت بدن گردد.

با توجه به نتایج تحقیق حاضر مبنی بر اهمیت عامل سبک زندگی پیشنهاد می‌گردد تا با ایجاد کارگروه‌های فرهنگی؛ روند شکل‌گیری و تغییرات در زمینه مدیریت بدن در میان بانوان جوان رصد و جریان‌های ارزشی موجود در این زمینه مدنظر قرار گیرد. همچنین با توجه به نتایج تحقیق حاضر مبنی بر اهمیت عامل نقش‌ها و طبقه اجتماعی پیشنهاد می‌گردد تا با ایجاد روندهای آموزشی و فرهنگی ازجمله برگزاری دوره‌های فرهنگی و محتوای آموزشی سبب جریان‌سازی در زمینه مدیریت بدن بانوان جوان شد. اگرچه مدیریت بدن و تغییر در چگونگی اعمال آن امری سخت

مطالعه پدیدارشناختی زمینه‌های اجتماعی مؤثر بر مدیریت بدن بانوان جوان در آستانه ازدواج

و دشوار می‌باشد، اما با ایجاد دغدغه در این مورد و توجه به شواهد علمی موجود می‌توان تا حدی پیچیدگی موجود در این حوزه را کاهش داد و محیط‌های اجتماعی مطلوب در جهت اعمال مطلوب آن را فراهم نمود.

منابع

- اصغریور، احمدرضا؛ ناصری، زهرا و حسینی، غلامرضا. (۱۳۹۲). «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر اعمال مدیریت بدن دختران (مطالعه موردی: دختران نوجوان شهرستان مشهد)». همایش تحولات سبک زندگی در ایران. صص ۱-۱۰.
- خواجه‌نوری، بیژن؛ روحانی، علی و هاشمی، سمیه. (۱۳۹۰). «سبک زندگی و مدیریت بدن». فصل‌نامه علمی پژوهشی زنان. ۲ (۴)، صص ۲۱-۴۸.
- Abdolhosseini, A., & Haghighatian, M. (2018). "A Study of Social Factors Affecting the Body Management (Case Study: Adolescents and Youths of Isfahan City)". *Sociological Studies of Youth*, 9(29), 9-26.
- Di Giacomo, D., De Liso, G., & Ranieri, J. (2018). "Self-body-management and thinness in youth: survey study on Italian girls". *Health and quality of life outcomes*, 16(1), 1-7.
- Finn, M., & Dell, P. (1999). "Practices of body management: Transgenderism and embodiment". *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 9(6), 463-476.
- Ghazi, B., Gholizadeh, A., Rashidpoor, A., & Kavosy, E. (2021). "A model for body management with an appearance in woman". *Journal of Iranian Social Development Studies*, 13(49), 325-344.
- Kianpour, M. (2021). "Body management as a resource culture to achieve the good life (the keto diet in Iran)". *Culture & Psychology*, 27(1), 118-130.
- Khaje Noori, B., & Kuchani, M. (2021). "Gender Comparison, the Impact of Cultural Capital on Body Management". *Quarterly Journal of Women and Society*, 12(47), 135-146.
- Kwan, S. (2010). "Navigating public spaces: Gender, race, and body privilege in everyday life". *Feminist formations*, 144-166.
- Lin, K. L., & Raval, V. V. (2020). "Understanding body image and appearance management behaviors among adult women in South Korea within a sociocultural context: A review". *International Perspectives in Psychology*, 9(2), 96-122.
- Malson, H., Riley, S., & Markula, P. (2009). "Beyond psychopathology: Interrogating (dis) orders of body weight and body management". *J Community Appl Soc Psychol*, 19(5), 331-35.
- Markula, P., Burns, M., & Riley, S. (2008). "Introducing critical bodies: Representations, identities and practices of weight and body management". In *Critical bodies* (pp. 1-22). Palgrave Macmillan, London.
- Markula, P. (2007). "Section III Meanings of Body Management Practices: Women's Experiences". *Critical Bodies: Representations, Identities and Practices of Weight and Body Management*, 135.
- Riley, S., Burns, M., & Frith, H. (2008). *Critical bodies: Representations, identities and practices of weight and body management*. S. Wiggins, & P. Markula (Eds.). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Rinaldi, J., Rice, C., LaMarre, A., Pendleton Jiménez, K., Harrison, E., Friedman, M. & Tidgwell, T. (2016). *Through thick and thin: Storying queer women's experiences of idealised body images and expected body management practices*. The British Psychological Society.
- Smith, L. H., & Holm, L. (2010). "Social class and body management. A qualitative exploration of differences in perceptions and practices related to health and personal body weight". *Appetite*, 55(2), 311-318.
- Thualagant, N. (2016). "Body management and the quest for performative health". *Social Theory & Health*, 14(2), 189-206.
- Wiggins, S. (2008). "Section I: Representations and Constructions of Body Weight and Body Management. Critical Bodies". *Representations, Identities and Practices of Weight and Body Management*, 23-26.

